

Ajuεεr/Aguieεr Loi ë Cieη ku Juëcë yic ë Thok

2024-2028

Dinka | Thuonjän

Gäm de Baai

NDIA ee kɔc Aboriginal ku Torres Strait Islander ee paan kënë ku Mäkhuliin Thæer ke Piiny wën ee Akutnhoḿdan Tujääriyada looi thïn.

Ƴok ee athæekda gäm mäkhuliin ke piny wën ee Ƴok luuï thïn agut cë wunken/kuerkən dīt thæer ku Kɔc Duëën, thæer, ëḿen ku kä bö nhial.

NDIA acië rot nɔḿ kubë cieḽ ku ruän/määth ë kɔc Aboriginal ku Torres Strait Islander tënë piny, piü, wëer ku london lajik tënë wut loithok.

Ciëët de CEO

National Disability Insurance Agency (NDIA) (Aguier Apuk Abëel/ñääk Baai)

NDIA acë rot nɔḿ tēde mënë nhom Australia de kɔc ke Australia cë riäi kedhie.

Kë mukë nomë rot kënë nhom ee mäkhuliyada ee Ƴok kɔc cë riäi kuony ke bëi kuötiic, thok ku käḽ ee theek kubuk ñiëc pieth gam tënë amëluuï ke NDIS kedhie jël cök në cieḽ ku juëcë yic ë thok (CALD).

Ƴok acuku piḽ tēḽ amëluuï ke CALD ku wuötken kek gæra cë töu kenë keek tënë Ƴok ku luçi ë NDIS. Ƴok aḽicku lon cie NDIS ë dac ḽic në cieḽ ku thoḽ ee mëluuï wïc/kɔɔr. Ƴok ayeku deetic lon ee kɔc cë riäi töu në wuöt ke CALD iic Ƴok kenë mam loiroḽ/latueḽ në Ƴok de kuony wicki.

Ƴok cë yennë Ajuer/Aguier ë Cieḽ ku Juëcë yic ë Thok 2024-2028 (Ajuer Loi) looi kubuku ḽic bë NDIA gem bic në käḽ ee Ƴok te'në kɔc cë riäi jël cök CALD.

Yen Ajuer Loi ee loi/juir tënë lon-rɔḿ. Lon-rɔḿ ee nyuöth buk yaa piḽ ku piöcku tēḽ amëluuï, an'in/bëi, kɔc luï, kɔc ë käḽ gam ku akutnhïim ke wut. Në lon ee Ajuer Loi kënë Ƴok ee luuï ëtök kenë amëluuï ke NDIS, CALD ku kɔc luï thïn ke baḽë mäktäp ë riäi, kɔc luï ku kɔc cë met kenë keek kubë Ajuer Loi wën ë ñiëc ë yic de amëluuï kuan ke CALD ku wuötken looi/juuir.

Yen Ajuer Loi anɔḽic Ajuerë ke Loi wën bë luuïdanë këdë ñöör/nyööth. Yen abë nyin tiit ku them latueḽda në Ƴok biï Ƴok käḽ ee Ƴok de Ajuer Loi në run kök bökä kaa 4 tiaam. Naḽ Ajuerë kë Loi kënë ee Ƴok kuony buku gæra cak. Ayee ḽic lon ee Ƴok mäkhul ku lokutueḽ kë Ƴo piḽ, piöc ku löḿku dhuḽë nhom agoku Ajuer Loi wën ë käḽ wïc keek në wut akölcieën looi gam bic.

Ƴen nhiam arët në lon wën cë lo në yee lon Ajuer Loi kënë yic. Kë yen ëkæy, Ƴen awiëc ba gam lon aadëk kënë e jök de cäthda/kenyda - aḽoot kë londit biï looi kubii käḽ ee Ƴok cök piny tënë amëluuï ke CALD.

Ƴen anhiaar kuba External Advisory Group (EAG) (Akutnhom de Wëët Tõu Bic) ku National Ethnic Disability Alliance (NEDA) (Akutnhom Mët Baai ë Kwat cë Riäi) leec. Nyuuthdu ku wëëtdu në lon-ròm ic ku luɔɔi de Ajuɛɛr Loi acë tõu kë pieth arët.

Y'ingde/lucide määth/rëër ril ciëŋ alawën kenë EAG, NEDA, banjë mäktäp ku wut ee tiäm thiekic arët tënë NDIA. Ƴen ayaa nõõth kubukm luuĩ ëtök kë Ƴo thiökiic në run bë bën.

Nanjë y'in ee raan tõnjë kɔc juëc jël anɔŋ de wuöt ke CALD wën ròm njëëcdu kenë Ƴok - ke' yen aa læc dië kenë y'in tənɔŋ Ƴen. Piöc tēdu acë nyuɔɔth Ƴok Ƴodhie Ƴok aa luĩ buk thöõnjë nhom ku mënë nhom tënë kɔc ke Australia cë riäi kedhie luõõi.

Rebecca Falkingham

Bëny dīt Dõõr

Reth de Akutnhom de Cëët

National Ethnic Disability Alliance (NEDA) (Akutnhom Mët Baai ë Kwat cë Riäi)

Ajuɛɛr Loi ë Ciëŋ ku Juëcë yic ë Thok (CJT) de NDIS ee lon thiekic arët yiëk kõu cīt në göör de mënë yic ku thöõnjë nhom NDIS dīt. Yen ee nyooth tënë ñomë rot de NDIA tënë piöc alɔŋ thëɛr ku luɔi ëtök kenë wuöt ke CALD kubĩi akölciëen loi apieth. Yen Ajuɛɛr Loi ee kãnjë gël wën ee kɔc cë riäi jël cök CALD maam them/ciaath në Ƴök ku luɔi ë NDIS ku wic bë kek cök piny në banjde luɔɔi tõ në dhamenic ku lecök.

Kë nyëië në njëëc de NEDA yic ku metë në luɔi ë lon Ajuɛɛr Loi ròm, Ƴen awiëc kuba ñomë rotde në luɔi ic tĩŋ kë dõŋ në banjde gem ë kãŋ ee Ƴök lacök wën tĩŋke tënë kɔc cë riäi jël cök CALD. Yen Ajuɛɛr Loi alëu bë rëër kë ye ajuɛɛr lääu ic ku yee e yic bëër/ber, wën ee National Disability Insurance Agency (NDIA) latueŋ caath nyindhie/alawën, njĩc rot kenë Ƴälët ë röt geer/waar ku rëër kë yee bëër/luuĩ tënë anuɛɛn bö nhial ku purthaa.

Kë thiekic apɛi, Ƴen ayaa nõõth kɔc cë riäi jël cök CALD aabë rëër këke njõr ëAjuɛɛr Loi kënë. Mukë rötɔɔn në luɔi yic loirotë abë njic njicden cie rot ë them ku njinyɔɔn aayeke kuɔny cök kubĩk Ajuɛɛr Loi ku Ajuɛɛrë kë Loi luõõi apieth. Ƴok tõu NEDA aa cë röt ñuɔm kubuk luĩ kë Ƴo mat Ƴo cin kenë kɔc cë riäi jël cök CALD, NDIA ku kɔc ke External Advisory Group (EAG) ku kɔc luĩ thĩn kök kubĩk gëɛra lacök looi/kuaath.

Maryanne Cosic

Reth de Akutnhom

Käk töthin

1. Ciëët	5
2. Dööm de lon-röm	7
2.1 Mëny/mëc Ajuëer	7
2.2 ajuëer ë lon-röm	7
2.3 Mëc/kuum ku guel	11
3. Wëtde (thabap) gëera yic	13
4. Ajuëer/Aguiëer Loi	16
4.1 Yik	16
4.2 Riel de koc lui	17
4.3 Yök de jemjëm	18
4.4 Thuk	20
4.5 Maluma/thön	21
4.6 Lucci enë nem	21
5. Kuëer Köök	23
6. Kähë A cï nuëet	24
7. Kähë B cï nuëet	26
8. Kähë C cï nuëet	28

1. Ciëët

Wuöt ke ciëj ku juëcë yic ë thok (CALD) aa yee biäk thiekic de kuen ë koc Australia ku ñinyden. Anoj kä cit thöönjë yic de 8 miliöön ke koc Australia dhiëth kek ayeer, ku kä cit thuck kaa 300 eeke jaam Australia yic ëbën.¹

Kë 30% de koc Australia aa yee röt ñic këke jël cök CALD, 10% abec de amëluuï alonje National Disability Insurance Scheme (NDIS) (Ajuëer ë Baai ë Gël de Riäi) ee ñic/tij këke ye CALD. Tënë koc jël cök CALD, anoj anueen ku kãnjë gël loithook alonje piöoc në biäkde, yök ku luoci de NDIS.

Kubiï kãnj ee yök cök piny, National Disability Insurance Agency (NDIA) ee rot ñuom kubë luuï në Ajuëer/Aguiëer ë Ciëj ku Juëcë yic ë Thok 2024 - 2028 yam looi (Ajuëer Loi) ku Ajuëerë ke Loi.

Në luoci de Ajuëer Loi, kë NDIA aye wïc kubë:

- yök tënë ku luoci juakic alonje NDIS tënë wuöt ke CALD
- ajuëerë lon de NDIS juakic në amëluuï ke CALD
- ñiëëc cök pinykenë NDIS, anoj kuërken ë luoci, dhöl e kãnj luï ku koc luï, tënë amëluuï ke CALD ku wuöt.

Yen Ajuëer Loi këne aciï looi në kuerë lon-röm. Lon-röm ee yic nañ mëne cin kenë koc cë riäi jël cök CALD (anoj yik amëluuï ke CALD), aniënken ku dumuuk, manädhäm ke peak bodies, akutnhïim muk nyin ë koc cë riäi ku koc ë luoci/këdë gam në kuatë kana de lon Ajuëer Loi.

National Ethnic Disability Alliance (NEDA), ee Akutnhom ë Baai de Koc cë Riäi ee gem në wëet luï ë mën në biäkde tith ke koc cë riäi jël cök CALD. NDIA acë Akutnhom de Wëet Töu Bic (EAG) kubë piñ, piöc ku kony bë kãnj ee yök tiaam apiëth tënë wuöt ke CALD. AG ee luuï kenë ku tiit nyin ë koc cë riäi tënnoj wuöt ke CALD.

Yen Ajuëer Loi aye wïc kubë kãnj ë gël cïke ñic/tij looi në dhöl de ajuëerë lon-röm. Kekë kãnjë gël kakä anojic:

- Ajuëer ke NDIS, kuërke luoci ku juër gemë luoci aa cie mat në wuöt ke CALD iic.
- Koc ke NDIS luï ku koc mët kenë keek aa cie kä wïc ciëj ë deetic ku të cit të yen luuï thïn kenë wwuöt ke CALD.
- Jëmjëem ke NDIS aa cie keek ë yök ku aacie juëc ë yic nyuocth në ciëj ku thokic.

---

¹ Në yen athör këne yic, 'CALD' ee lo tënë koc wën tö ku ñicke këke jël cök në ciëj ka thon wäac. NDIA anoj Ajuëer Loi Tueen ë Bëi ku Ajuëerë kë Loi kubiï kãnj ee yök cök piny tënë koc cë riäi Tueen ë Bëi.

- Anonj tää dakic de piathë ciej ku loilooi piæth ke kuonny ë riäi.
- Anonj maluma/thon dakic wën ë njëëc dom apieth ku kä wïc amëluuï ke CALD.²

Akutnhom de bääny në Tonjic, Lëët, t'ijë-wei ku yaan de koc cë Riäi (Akutnhom de Bääny) ee ë kån ë gël kākā njic. Acī Akutnhom de Bääny yök lon ee NDIS kë 'dīt arët tēnë koc [jël cök CALD] kubīkī yök'.³

Yen Akutnhom de Bääny acë yök ëye lon ee koc cë riäi jël cök CALD nanj tiäm/latuen kor/dakic në dööt de kuær/dhöl ë yök tēnë NDIS, aa lëu bīke yonj arët ku nonjī kä wïc ciej ku thok wën cieë ajueer ë dac/coolë döt. Kekë anuæn kākā aake cīke pinj në jemjemiic kenë amëluuï ke NDIS dhamen ë beerë ciæthë yic NDIS 2023.⁴

Kä wïc keek në tiäm ku loilooi në Ajuæer Loi yic aa cīke loi kubī ë kån ë gël kākā cök-piny/looi. Ajuæerë kë Loi acī looi ëye kubī njic Ajuæer Loi alëu bī looi ku them latuënje. Yen Ajuæer Loi ku Ajuæerë kë Loi aa bīke looi atök/ëtök kubī kån ee yök juak nyiin tēnë koc cë riäi jël cök CALD.

Yen Ajuæer Loi ku Ajuæerë kë Loi aa mat kenë kä cīke yök ku kä cīke lueel bīke looi në Ciæthë yic ë NDIS ku Akutnhom de Bääny.

Ajuæer Loi ku jol Ajuæerë kë Loi aaye luuï alonj wlon de yīnj mætë-thin ku bëerë NDIS de ciej në kuær ke loilooi ke Ajuæer ë Riäi de Australia 2021 - 2031.⁵

---

² NDIS, [NDIS CALD Strategy 2023 – 2027 - Discover Phase Report](#) [PDF 297KB], 2022.

³ The Royal Commission into Violence, Abuse, Neglect and Exploitation of People with Disability, [Guël ë Yööp - lo alonje yööp binë loilooi yök tēnë koc ke ciej ku juëcë yic ë thok cë riäi](#) [PDF 1.786KB], 2023.

⁴ NDIS Review Panel, [Kën cī yok guel pinj](#), 2023.

⁵ Department of Social Services, [Ajuæer ë Riäi de Australia 2021 - 2031](#), 2021.

2. Dööm de lon-röm

NDIA acë rot nưom kubë rot muök në kuer amana ee yök kubë käng ee yök cıke cök/juakiic gam tənë kóc cë riäi. Yennë nưomë rot kënë ayee nyuwoth nıëëc cë rot nyuwoth de amëluuı ku anın ee tōu në lon ë löng ë juër de NDIS ic ku luuı.

Në lon-röm de NDIA ic ee ajuëerë mënë cin. Ee yic naŋ kóc cë riäi, anınken, dumuukkən ku ke baŋë mäktäp luı atök kubık konykony ku loilooi ke riäi juiir. Määth rilic arët tənë NEDA ku EAG aake thiekiic tənë lon-röm de Ajuëer Loi. Kek akutnhıim kākä aacë nyuuth ku nıic gam dhamen ë lon de Ajuëer Loi.

2.1 Mëny/mëc Ajuëer

NEDA acë luuı atök kenë NDIA kubıkı Ajuëer Loi looi. Keek aacë wëët ku dhuŋë gam alonjë dhöm ku nıic lon bıı nıëëc cı nyuwoth ku kă yee CALD aaye kuatë kana de lotuen/luci Ajuëer Loi ëbën lëk.

NDIA acë EAG looi kubë lon-röm de Ajuëer Loi tıŋ/caath. Kóc thın aake jël Australia yic ëbën. Keek aacë nyin amëluuı ke CALD mukic, akutnhom kóc ce riäi, akutnhom ë CALD ku kóc kök nıŋ nıëëc në bıäkde anuëen wën ë wuöt ke CALD jöör/maam.

EAG enë yee mäkthuul tənë:

- nıny ben e nıic lon ë yee kuer ku dhömdhöm ë luci ë lon-röm aake yee yök agorë abër mackōu kuötıc de wuöt ke CALD lëu bıkë luuı
- gem ben nyuuth ku kuwoŋy gam në ajuëer de loilooi de mukë röt luci yic
- rëk en NDIS rek kenë wuöt ku kóc
- kony de Ajuëer Loi ku Ajuëerë kë Loi akär.

Wareŋ ë Akutnhıim cıke gät piny wën ë kóc thın ke EAG atö në [Kängë A cı nuëet](#).

NDIA acë akutnhom alonjthın luı looi. Kocken thın anıŋıic yık kóc luı në NDIA yic. Kë yee lon de akutnhom alonjthın ee kubë wëët de kędëŋ aa gam. Yen akutnhom kënë abë kuwoŋy gam ëye kenë luuı de loilooi ke ajuëer Loi.

2.2 ajuëer ë lon-röm

Ajuëer Loi ee röm në luoci kënë kóc cë riäi jël cök CALD, manädhäm ke peak bodies, akutnhıim muk nyin ë kóc cë riäi, kóc muk nyin baŋ mäktäp, akutnhıim ë jam në bıäk de kóc kök, kóc ë luci gam ku kóc kë NDIS luı. Ajuëerë lon-röm abuwoth/abıwoth Kuwoŋy ë Mukë röt Luci yic de NDIA.⁶

---

⁶ NDIS, [Kuwoŋy ë Mukë röt Luci yic de NDIA](#), 2022.

Ajuεεr   lon-r m aku ny bi k/b k kaa 3 c k.

1. **Baņ   jic/y k** an jic d t  yic de anuεεn w n ee am luu  ke CALD maam.
2. **Baņ  luoi** an jic luoi de ju r  th l anuεεn ken  am luu  ku k c lu  ke CALD.
3. **Baņ  G m Bic ku Ath m** an jic g m bic Ajuεεr Loi ku juε r  k  Loi   CALD, ku j l yaa t t  nyin ku ath  m de k ņ ee y k n  run k k k  yiic kaa 4.

Baņ   jic

Baņ   jic ee j k/g l n  Bielthi yic 2021. K  ye w t de baņ   jic/y k ee kub i anuεεn ee k c c  ri i j l c k CALD y k deetic t  y k kek ku loik  NDIS. Workshops (W k  p) kaa rou, akutnh im kaa 6 pi c  kek ku j mj em kaa 12 ee  k jam ken   k aake c ke looi ken  k c c  j l c k CALD, an nken, dumuukk n ku EAG.

Anuεεn c ke yaa cool  piņ jam abora/mu j ic ken  am luu  ke CALD aake c ke ku ot nh m k ke yee  n c ke t  u tuel. NDIA ku NEDA aac  luu  k ke thi kiic at k kub k loi bik  jic loilooi Ajuεεr Loi ku Ajuε r  k  Loi aa loi    n c ke t  u tuel k k .

NEDA ku EAG aac  mat al nde  n c ke t  u tuel ku k  tiam keek. Keek aaye   k k  r m ken  EAG n  ku r ke m tm t ku j mj em k k w ac iic n  aj k   2022 yic. Kek   n c ke t  u tuel k k  aake g t  kek bic n  gu l   jic yic n  2022 ic ku aat  n  Bi k   3 de ath r Ajuεεr Loi k n .⁷

Kam  luoi

Kam  luoi ee loi rot m n  bielthi 2022 lo n  Bielthi 2023 yic. Yen an jic  jiny de loilooi ku ju r  th l k d  kub n  k  tim keek looi/j  miic. N  yee bak k n  yic k c aake c ke thi  c kub k ke nh im t  u n  k  r  lon de ju r  th l k d  yic ka k ņ ee y k pi th t n  anuεεn c  jic n  Baņ   jic yic.

NDIA ac  luu  ken  k c kaa 800 latuel ken  k c c  ri i j l c k CALD, agut c  y k an nken, dumuukk n, ku baņ  m kt p. G m de loilooi ku k  b  r t looi ke g m  rot n  luoi yic ee thiekic t n  NDIA. Aye  looi b  jic b  k c c  ri i j l c k CALD r t aa y k k ke c ke kony kub k  j  c den ku at  kk n yaa r m kub k NDIS c k piny.

Ku r ke muk  rot n  k d  yic aa n jic:

- akutnh im pi c 
- aboraa ke wu t
- am tm t baai ke metë th n   raan lu  th n
- anyuuc ke maluma de ju  r.

---

⁷ NDIS, [Ajuεεr Loi ke NDIS CALD 2022–2027 - Gu l   Baņ   jic](#)[PDF 297KB], 2022.

Kɔc tɔɔk ku akutnhīim cē mat dhamen Kamē luɔi acē abēer kuōtiic ē kuatē riāi tiestic, tēn ē jēl CALD cōk thīn, tēn cienj ku run. Nē akutnhīim ke cienj ku thok ic cīke tiēt nyin aake yee:

- akutnhīim ke cienjcieenj ku thok yam bō nhial (akutnhīim wēn piɔc bēn k piɔckī nyuc Australia)
- abakōok ku kɔc cīi riāāk cop cīke kony
- kɔc ee njic kēke ye Miŋ, cōormiŋ ku wuōt ke riel de piŋjic
- wunē cabaap ē cienj kuōtic.

Yīn dhuōkē rot nē [Kānē B cī nuɛɛt](#) nē biākde warɛŋ de akutnhīim cīke mat-thīn ke cienj ku thok cī gōt kaamil.

Akutnhīim Piōōcē

Akutnhīim piōōcē ee gōl akār ē 2022 yic. Aa yee kā jēēmē ke yiic kaa 6 thiōkiic kenē yān cīke tāau tueŋj cīi mat tēēkiic nē Banjē njic yic.

Kuat Akutnhīim piōōcē ee njōr EAG ku lo amēluuī ke CALD, anīnken, dumuukken, kɔc tiit nyin ē māktāp ku kɔc njic kēdē alɔŋde NDIA.

Nē keek kedhiɛ, kɔc kaa 38 aacē lo nē akutnhīim piōōcē kaa 6 wāac iic. Kuat akutnhom ee cē met yicē 3 ēbēn.

Kē wic akutnhīim piōōcē ee ye kubē loilloi ke wākɔɔp looi ku juērē thōl ē kēdē ago kā tiam keek yōk tēnɔŋ Banjē njic.

Aboraa ke Wuōt

Aboraa ke Kuōt aa cē rōt dac looi nē 2023 yic. Kākā aake yee luōi määth, aake ye yaa kutē nhom ee kɔc rōt tiŋ kenē kɔc cē riāi ke wuōt ke CALD.

Aboraa aake cīke juir nē raan cī gam nē wunden wēn ē nɔŋ määth/ruān tōu kenē akutnhom. Wēt de yic kek aboraa kākā ee yee kubē kɔc piŋ tēnē kɔc kēc NDIS kanj tōu atōk kenē keek apieth thɛɛr, ku kɔc cē lēu bikē met kenē keek yɔnlany.

Kɔc kaa 150 thōōŋē kōu nē adetic aacē luuī nē aboraa kaa 15 cīke looi baai ic ēbēn yic. Lon de NDIA nē aboraa kā yiic ee ye kubē piŋ.

Aboraa juēc aake jēēmē ke yiic nē thonj baai. Nē yee kākā yiic, agōōt ke nyoothē wēl/maluma aake cīke waariic nē thonj Dīŋgīlīth ic. Aboraa aa nɔŋjic jamdēt alɔŋde piōōc ku loilooi cīke jāamiic nē akutnhīim piōōcē yic. Kēnē acē looi bē njic loilooi aacē kā wic aden dīt de kɔc cē riāi jēl cōk CALD nyuōoth, anīnken ku dumuukken.

Anyuuc ke Maluma

Anyuuc ke maluma de ɣɔnlany tēnē juōr ee loi rot nē Nyith 2023 yic. Dhamen anyuuc kākā yiic, NDIA acē kā cīke yōk tēnē akutnhīim piōcē ku aboraa ke wuōt rɔm. Anyuuc aacē ke nhīim tāāu nē tē cīt tē lēu bīnē NDIS cōk piny thīn tēnē kɔc cē riāi jēl cōk CALD.

Kɔc cē bēn thīn aa nɔŋjic kɔc ke juōr nē Australia yic ēbēn. Keek aake jēl cōk nē cieŋ ku thok wāac iic ku aake nɔŋ ŋiēc de riāi.

Kɔc cē bēn thīn aake yeke wei/dæst piōth kubiki abēer ē dhuŋē nhomdæn rɔm, wēl ku ŋiēc nē imelic, dhuŋē nhom de thērbey ka kē cī tuɔɔc.

Kɔc kaa 500 thōōŋē kōu aacē lo nē anyuuc de kaa 3 yiic. Kɔc ē bēn thīn aacē biōth kenē tooc awarak cīke gōt kaa 140 cīke gam nē dhuŋē nhom de thērbey, imel ku kē cī tuɔɔc.

Anyuc de maluma ee loi ēye tēnē kɔc ē kāŋ gam. Yennē anyuc kēnē ee loi nē National Disability Services (NDS). Ee tēn ee NDIS luuī thīn tēnē amēluuī ke CALD jāamic, kēke tēū ke nhīim nē wēl iic ku juērē thōl ē kēdē thiāak thok kenē kɔc ē luɔɔi gam.

Amētmeæt Baai ke Mētē thīn ē Raan Luī Thīn

NDIA acē akutnhīim juēc tuōc ku biki abēērdæn de dhuŋē nhom rɔm nē jemjæm bīi kek gōt ka luōp de ŋek e tōk nē thōk de 2022 ic.

Luōp de ŋek e tōk aake cīke looi kenē akutnhīim kaa 20 thōōŋē kōu tiit nyin ē wuōt ke CALD Australia yic. Wareŋ cī gōt de akutnhīim wēn cē luuī nē ye luōp kākā yiic aa lēu bīke yōk nē [Kāŋē B cī nuææt](#) yic.

2023 Amat ē CALD bē Rot looi

Kā tiam keek ku loilooi looi keek atōk nē kuŋr ke loilooi ke mēt thīn aake cīke them kenē EAG nē 2023 Amat ē CALD yic.

Kēn ee wēt de Amat ē CALD ee kubē jam, bē tak nē ku dhim kā tiam keek cīke bēi nhial ku loilooi ku ŋic/tiŋ guōtē bāk ka ɣān ke cōkē piny.

Ajuæer ē kuɔny ē kēdē cōk de EAG

EAG acē Ajuæer Loi ku Ajuæerē kē Loi de gōt akār kuɔny cōk nē amat loi ɣɔnlany nē Akōldīt 2023 yic.

EAG acë:

- kuerë muöök/mëc tënë Ajuëer Loi kuony cök
- ajuëer de tiitë nyin ku guel aonje Ajuëer Loi kuony cök
- london latuej ëmen kuony cök.

Bañë Gëm Bic ku Athëm

Bañ akär de ajuëerë lon-röm ee gëm/tek bic, luui/tëëuë kädë luoi ic ku athëm de Ajuëer Loi de CALD yam.

Yen Ajuëerë kë Loi ee yic thiök kenë Ajuëer Loi kënë. Yen abë nøj athëm latuej agorë njic Ajuëerë kë Loi acii tääu në luui yic apisth. Yen Ajuëerë kë Loi ee gëm bic në luoi athëm tënë ë kënë. NDIA acë rot gam/nuom tënë lon-röm. Yen acë rot nuom ëye kubë Ajuëer Loi tek piny ku them. Në luoi benë loilooi ke nom ë rot käkä, kë NDIS alëu bë deetic apisth, bëer ku tek piny tënë wuöt ke CALD.

2.3 Mëc/kuum ku guel

Kuba kä tiëem Ajuëer Loi tiaam/yök, kë ajuëer ke amëc lacar ku dömë mäthuliya de kë loi acii looi. Käkä aa nøjic lacar ë ciën atek-thokku guel latuej, tiitë nyin, ku athëm de loilooi. Kënë abë tëëu në luoi yic de Ajuëer Loi kuony. Yen abë njic ëye bë EAG, bañë mäktäm ë CALD ku wuöt abëer ë dhuñë nom lööm.

Mëc/kuum

Kuer yennë guel ku tiitë nyin looi tënë Ajuëer Loi ee Lönj Athëm de Commonwealth biöth/kuany cök. Yen anøjic mëëtë yic de maluma/thön ku kuënyë cök de latuej.⁸

Koc ke EAG wën ë ke töu këke yee biäk de lon-röm ku latuej ë luoi de Ajuëer Loi aabike mat thïn ëye në të cii të yen Ajuëer Loi tääu në luoi yic ku them. Keek aaye mäktuul tënë:

- tiitë nyin de röl/jam ë koc ku kä wic koc cë riäi jël cök CALD keek
- gëm de maluma ku wëët kubë tëëuë në luoi ic de Ajuëer Loi kuony cök
- cisëth ku gëm de abëer ë dhuñë nom alonje latuej ku lëk/cökë piny.

Kekë mäktuuliya käkä ku njäath tënë EAG aa töu në löönj ke dhukë röt në kä thëer cike cök piny yiic. Kënë ee cii kuony cök në EAG.

---

⁸ Department of the Treasury, [Lönj Athëm de Commonwealth](#), 2021.

EAG abë njic bē looi bē amēluuī ke CALD, akutnhīim ke kɔc cē riāi, manādhāmaa ke peak bodies ku kɔc nɔŋ njīēc de anuēn ke CALD aayeke tiēst nyīin nē tēūē luoi de Ajuēer Loi yic.

Akutnhom de NDIA luī alɔŋthīn abē tēūē luoi de Ajuēer Loi kuɔny cōk. Yennē akutnhom kēnē ee mākthuul nē luoi atēēk, juēr ler luoi tuen apieth, thēm ku guel alɔŋde latuen de loilooi ke Ajuēer Loi.

Guēl ku tītē nyin

NDIA abē yaa gēm nē lēk thā thok ēbēn tēnē EAG, biāk de CALD ku wuōt ago latuen nyuōth. Kākā aa nɔŋjic:

- **Cɔɔl/guēl e latuen ruōn thok ēbēnwēn** ē latuen kuēny bic nē latuen ē loilooi ku kāŋ ee yōk ke Ajuēer Loi. Kekē guel kākā aabē yiic naŋ lēk alɔŋde athēem ke latuen. Keek aabiķe gāt bic nē wēpthait de NDIS ic.
- **Lēk ē latuen de ruōn ic ciēlic** wēn ē gēm ē ciēthē yic tōu nhom tuen de latuen tēnē kuaťē luoi. Kekē lēk kākā aabii gam tēnē EAG.

Kɔc cē riāi jēl cōk CALD, EAG ku banjē maktāp aabē latuen bē abēērē dhuŋē nhom ago njic Ajuēer Loi ku Ajuēerē kē Loi yaa rēer kē tō nē nyindhie ku yee latuen bē kā wīc wuōt ke CALD yaa dōōt. Kē yee yennē tēben bēn thīn, kāŋ ee yōk ku kāŋē kāŋ nyuōth aalēu bīkī abēērē dhuŋē nhom kēnē yaa nyuōth. Cɔɔl de ruōn thok ēbēn ku lēk de latuen abē guōťē gēraa cītē kākā laathiic.

[Ajuēerē kē Loi](#), ee kāŋ ee yōk kuēny/gam bic ku athēem ke latuen tēnē kuaťē luoi, nē kaam cekic, kaam ciēlic ku kaam bāric.

3. Wëtde (thabap) gæra yic

Në göl ajuæer de lon-ròm, abëer mac kööth ke akutnhiiim piöocë, jemjæem ke akutnhom ku jemjæem ke ηek-ke-ηek aake cïke looi kënë amëluuï ke CALD, anïnkæn ku dumuukkæn. Koc wën cë luuï thïn aabë ηiëëcdæn ku anuæenkæn cïkï keek aa yök dhamæn yök kë ku loikï NDIS yaa ròm.

Anuæen ëke cïke dac yaa piη aa lëu bïke yök në Guel ë Banjè Dïc yic.⁹ Yennë guel kënë ee kony cök ku gam në EAG.

Anuæen aayeke kuööt nhiiim në γæn cïke täau tueη yiic:

Tën cï täau tueη 1: Yik

Lööη ke NDIS, kuær kë luoië kädë ku ajuæer aacie kä wïc cienη ku thok de amëluuï ë nyuöoth.

Anuæen aa yee:

- Ajuæer ku NDIS ë riäi de Australia aa yiic riæl kubïke deetiic ku loike.
- Ajuæer ë NDIS ku kuær ee kädë luuï aacie ciençieeη, cienη-thæer, dëtë yic de riäi ku loilooi anïn wën töu në wuöt ke CALD iic ë ηic/deet.

Tën cï täau tueη 2: Riæl de koc luï

Koc ke NDIS luï ku koc mët kenë keek aaciee gäk/cool këke gem bic në käη/loilooi wën pieth ku yekï matkï nhiiim tënë wuöt kedhië.

Anuæen aa yee:

- Amëluuï ke CALD ku käkæn cïke kuany, anïn ku dumuuk aa ciën yök ke NDIS ku amëluuï mët kenë keek wën ë kä wïc ciençdæn gemkï loilooi bic në dhöl luï ku pieth ku noη amana.

Tën cï täau tueη 3: Wuöt yeke Yök

Maluma ee NDIA ròm acïi piolic kubï deetic në ciençieeη ku thuok/thook kedhië.

---

⁹ NDIS, [NDIS CALD Strategy 2023–2027 - Discover Phase Report](#) [PDF 297KB], 2022.

Anueen aa yee:

- Jemjæm ee kek rom në biäkde NDIS aa riliic. Ęcok aa lonë geerë ye yic në thon baai, kë keek aacie tuööm kenë kä wïc wuöt ke CALD keek.
- Kuer dakiic ee koc ke NDIS luı ku koc mët kenë keek jam kenë koc cë gët yöt ku amëluuı aacie cool nyooth në kuer cit kë wïc wuöt ke CALD binë kek mat thın, ka kuer wickı bık nhar binëke mat thın.

Tën cı tääu tueŋ 4: Thuk/yan ke yoc

Aciën konykony ku käŋ/loilooi roŋ/larok wën ee tuööm kenë käŋ wïc/koc amëluuı ke CALD keek.

Anueen aa yee:

- Amëluuı ke CALD aacie keek ë kuony kubık ŋic/tiŋ ku kuenyki loilooi.
- Koc ë luoci gam aacie keek ë kuony kubık cien cı rok, dac bëer ku konykony ku loilooi.

Tën cı tääu tueŋ 5: Maluma/wët

Maluma loi në NDIA awïc kubë cök piny agorë dëtë yic piæth de amëluuı ke CALD konykony wickı keek.

Anueen aa yee:

- Ciëët de 'CALD' cıı NDIS looi acë dıtic/lääuic apiæth kubë koc jël cök CALD ŋic/tiŋ. Yen aciee të töu cien ku thok thın ë dom ëbën.
- Koc luı në kädëŋ ic aaciee maluma de NDIS töu alonde juöör ë ŋic biäkde amëluuı ke CALD, ku të cit të yennë maluma kënë luoci thın.

Yän cıke tääu tueŋ kaa 5 tueŋ aacë kony në nyuuth ë jemjæm ku mët kenë wuöt ke CALD dhamen de Kamë luoci.

Yän tueŋ kaa dhetem, 'Cuır ee dööt', ee cıı mat thın dhamen mët në Kamë luoci yic.

Tën cı tääu tueŋ ee metë thın në wët abëerë dhuŋë nhom wën wïc NDIS kubë koc ke CALD wën ŋoot këke piöc në biäkde NDIS kuony apiæth, ka ŋoot kë cien kë ŋickı biäkde NDIS.

Tën cī tāāu tueŋ 6: Luɔɔi enë nem

Anoŋ konykony ku loilooi dakiic töu enë kɔc cuööp ku rek kɔc tənë ciençieŋ kedhië, thuɔk ku wuöt ke NDIS.

Anuëen aa yee:

- Kɔc juëc cë riäi jël cök CALD aacie keek ë gam kenë maluma wënë keek kuony kubik gam de NDIS deetic ku kuër ke gõt yöt. Keek aa yee yök kenë kä gë keek tē wic kek maluma.
- Kɔc juëc cë riäi jël cök CALD aa noŋ dëtë yic de riäi wäac ic ku tē lëu bii yen aa kaam pieth kuba kuony yök.
- Anoŋ yök aduot dakic (anoŋ yik kä töu thoŋ baai) kubë kony nē kɔc cë riäi jël cök CALD kubë NDIS deetiic.

Anuëen akeu

Yen anuëen cike gät piny nē kuatë yän cī tāāu tueŋ aacë lon-rɔm de loilooi ku kä tiam keek njoör nē Ajuëer Loi yic (Cī laathic nē Biäk 4 yic).

Në latueŋ de luoi de Ajuëer Loi ku Ajuëerë kë Loi, amëluuï ke CALD, aninkëen ku dumuukkëen aaye anuëen juëc lääuiic jäämic wën yekï yök kenë NDIS.

Kek anuëen kākä aaye met nē anuëen ke wuötë CALD cike yök wën thëer. Wël nē baŋ ee kākä aa lëu bïke yök nē [Känë C cī nuëet](#) yic.

4. Ajuεεr/Aguiεεr Loi

Ajuεεr Loi ee wic kubε kǎŋ ee yök tēnē amēluuī ke CALD cök piny nē luoi bēn yǎn cīke tāāu tuēŋ kākā kaa 6 looi:

1. Yīk
2. Riεl/lēu de kɔc luī
3. Yök de jemjεεm
4. Thuk
5. Wēl/wēt
6. Luɔɔi enē nem.

Kuat de yǎn kaa 6 aanŋ ka tiam keek ku loilooi.

- **Kā Tiam:** aaye kǎŋ ee yök bāriic wic bīi NDIA yök/tiaam.
- **Loilöoi:** aaye kǎŋ bīi NDIA looi kubε kā tiam keek yök.

Loilooi kaa 28 aa cīke looi ku aa bīke tāāu nē luoi yic atök kenē kɔc cē riāi jēl cök CALD, anīnken ku dumuukkēn, NEDA EAG ku banjē mäktāāp kök tiit nyiīn iic.

Yen Ajuεεr Loi kēnē ayee kuɔɔny nē [Ajuεεrē kē Loi](#) wεεk thok kubε tēūē kēdē nē luuī yic nyuɔɔth/ŋɔɔr, tīitē nyin guel de loilooi.

4.1 Yīk

Yīk ee biäkde kā wic cienj ku thok ee kek yīk/looi kēke yee ajuεεr ke ye NDIS ku kɔc luī kenē keek, lööŋ ku kuεεr/dhöl.

Kēn tiam 1

NDIA ee luuī nē lon-rɔm ku gεm ciēēt de 'piathē cienj' ku 'lonē bēer piεsth lacök ē cienj'.

Loilooi

1. Luɔɔiē kenē wuöt ke CALD cē riāi, kɔc mēt kenē keek, kɔc ē kǎŋ gam ku Akutnhom ē NDIS kuba 'piath ē cienj' ku 'lonē bēer piεsth lacök ē cienj' ciāāt.

Kēn tiam 2

Lööŋ ke NDIS, kuεr ku ajuεεr (dhöl e kēdē luuī thiin) ee yök de NDIS lajik cɔla lēu rot ku luɔɔi ajuεεr tēnē kɔc cē riāi jēl cök CALD.

Loilooi

2. Cießthë yic ku lëk Anyuuth ë Lon de NDIS ago looi bë njic lon ennëke mat-thin, aayee piath në cienjic ku kä wïc thuok keek ke amëluuï (në tën cit tën ë kånj ee yök ke Luoci 1).
3. Loi ku gamë anyuth tënë koc ajuëer looi agoki dëtë yic den de kuocny wïc amëluuï ke CALD cök piny. Kënë alëu bë yic nañ:
  - a. kuocny tënë amëluuï ke CALD kenë ajuëer ë cökë piny naa ye thok ka cienj ee kädë gël
  - b. töu de kånjë thonë-moor tënë amëluuï ke CALD
  - c. mioc de wëu tënë cienj dīt ku luoci de wut tënë amëluuï ke CALD
  - d. juëkë yic de ker ke jam wën ee yök në cienjic ku thok ic.
4. Loi ku gätë anyuth wën ë koc ë NDIS luï ku koc mët kenë keek kuocny kubik koc cī riääk cop kuocny apieth ku abaköök yam pioc bën alonj de ajuëerë/aguiëer gët yöt alonj de NDIS në kuer ë cienj ku kaam pieth.
5. Luoci kenë akutnhim akuma agorë kuocny a koc cī riääk cop ku abaköök yam pioc bën colë pieth kubiki NDIS yaa yök. Kënë alëu bë yic nañ luocide maluma/thon tënöñ ciëth de pial ku thëp athör kony kek këke këc guo yëët kubiki kony në njiny/dëtë koc cë riäi apieth.

Kën tiam 3

Ajuëer/Aguiëer ke jam NDIS kenë wuöt ke CALD ku amëluuï aa yee piath kenë cienj, aa yee luuï ku lekī car, ku aa yee gëm/nhiëer cuot tueñ.

Loilooi

6. Luoci kenë Akutnhom/Akuut NDIS kubii ajuëer ku anyuuth looi ku cökë kek piny. Kënë abë koc cë riäi jël cök CALD kuocny bikī dhuñë nhom gam ku liepkī abalak në bañ atëk cī NDIS looi në piathë cienj ku kuerke yök.

4.2 Riel de koc luï

Riel de koc luï ee yaa biäkde koc ke NDIS luï ku koc luï kenë keek noñ kek dëtë yic ku riel bi kek piathë cienj ku lonë dac bëer tënë amëluuï ku aninken.

Kën tiam 4

Koc ke NDIS luï ku koc mët kenë keek ayeki deet ku bëerki kånjë cienj ku thok wïc amëluuï kek ku tē cit tē lëu bi kä wïc keek kākä kuocnyden ë riäi maam/jöör.

Loilooi

7. Luoi kenë wuöt ke CALD, akutnhiiim akuma (anöŋ yik amatnhom de NDIS) ku akutnhiiim manädhämaa cie käng akuma ago ajuεεr ë göt latueŋ gam tēnē kōc ke NDIS luī ku kōc mēt kenē keek. Ajuεεr abē luī kubē tiiitē piōu ë ñiēēc de cieŋ ku thok cōk piny (anöŋ yik kōc ee ñic këke ye Miŋ, cōormiŋ, ku riεl de piŋjic), ku riεl gεm en pjal, luoi ë jik ku liäp lacök kenē kōc jël cōk CALD.
8. Kuonyë purthaa ke luoci tēnē kōc jël cōk CALD (agut cē kōc cē riäi) alonđe NDIA kubii kana de nyiin eke tiεtiic kedhie cōk piny.

Kën tiam 5

Kōc ke NDIS luī ku kōc mēt kenē keek aa yee luui piathē cieŋ ku lonē këērē dētē yic de riääk/tētök në mukē rot në luoi ëbën.

Loilooi

9. Luoi kenë wuöt ke CALD, akutnhiiim akuma (anöŋ yik amatnhom de NDIS) ku akutnhiiim manädhämaa cie käng akuma agogöt ku piöoc looi alonđe piathē cieŋ, löŋ thär kenē atek-thok ku lonē këērē dētē yic de riääk/tētök në käng ë piöoc ke NAADIA yic.
10. Loi ku gamē piöoc ku aduot/käng bic tēnē kōc ke NDIS luī ku kōc mēt kenē keek alonđe luoi agamlöön ku kuony ë thuok/thook kōk kubē ñiēēc de kōc cē riäi jël cōk CALD cōk piny të liēp keek kenē NDIS.
11. Loi ajuεεrē mēt në CALD ic ku ajuεεr wën latueŋ kubē cieŋ piεth latueŋ ku tēnē luoi ë kōcc määt nhiiim looi tēnē kōc ke NDIS luī.
12. Luoi ë wut de këērē luoci wën piöoc rom kubē kōc luī kuony biki tētēētdεn/ñiēēcdεn cōk piny agokī kōc ee ñic këke ye Miŋ, cōormiŋ, ku wuöt ke riεl de piŋjic kuony apiεth. Akut kēnē abēyc naŋ kōc ke NDIS luī ku kōc mēt kenē keek wën ñic luoi de Auslan. Yen abē yök enē ye yök cuot tueŋ alon anyuuth, ajuεεr/aguiεr ku kuony tēnē purthaa ke mukē rot thīn.

4.3 Yök de jemjεm

Yök de jemjεm ee yaa banđe NDIS en rom ë maluma në kuεr wënē tuööm kenē kä wic cieŋ ku jam de amēluuī keek, anīnken ku dumuukken.

Kën tiam 6

Kuer ke jam lajik tënë wuöt ke CALD ku amëluuï aayek njic/tiñ ku loi keek në NDIS.

Loilooi

13. Luoi kenë wuöt ke CALD, Akutnhom ë NDIS ku mäktäm kubï anyuuth looi në të cīt të enë jam thīn apieth ku mēt/liäap kɔc kenë kɔc cē riäi jël cök CALD. Kënë anɔñjic thōn/maluma në thok ic, ku në lɔñde kuer wäac iic, cītmanë bīdiyo, dit ku kä cī gät bic.
14. Ciaathë ku cökë wēpthait de NDIS piny, myplace portal, My NDIS application, Provider finder tool, myplace provider portal ku Tēde Baai de Yup/Cöt kubiki yök ku ciεth cök piny tënë wuöt ke CALD ku amëluuï. Kënë anɔñ luoi de thɔñë-moor ku yök de kuɔny të ciën en maluma ë thɔñë-moor ë töu.
15. Luoi kenë wuöt ke CALD, Akutnhom ë NDIS ku mäktäm kubï anyuuth looi, gät bic ku luiki/cökki thok piny. Anyuuth aa lëu biki nyuɔth ee maluma de thuck ko/no biäkde NDIS lëu bīke waariic/geeriic, kubiki tuööm kenë kä wic wuöt ku amëluuï ke CALD.

Kën tiam 7

Wuöt ke CALD ku kɔc ë käñ gam aayek looi biki njiny de, loilooi ke gērë thok, ku aa nɔñ njēc cī juakic arët kenë loilooi kākä.

Loilooi

16. Loi ku gätë ciēt ciēth lacar ke lööñ ë NDIS cīke rok në thɔñë-moor bic kubë amëluuï ke CALD, kɔc ë käñ gam ku Translating ku Interpreting Services (TIS) kuɔny biki lööñ ë NDIS cīke rok në thokic deetic ku jεmkī apieth.
17. Loi ku jaamë maluma ë rot yök tënë wuöt ke CALD, amëluuï ke CALD ku kɔc ë käñ gam në biäkde të cīt të yennë TIS yök ku loi ku të yen agamlöönj kök pee yök thīn të liu agamlöönj ke TIS.
18. Ciεth ku cökë piny kuer ë luoi tēnëamεtmεst ke NDIS kenë agamlöönj (anɔñ yīk Auslan) kubë kuer enë ke jam looi cök piny, anɔñ yīk alöoc tēnë amεtmεst, agamlöönj nhar keek apieth ka agamlöönj wic keek ku loilooi ke gēr ee raan töu në guöpde.

4.4 Thuk

Thuk ee yaa biäkde cökë piny de töude loilooi ke NDIS ku gëm bic de ciej ku piathë thok. Kënë anɔŋjic gëm de kuɔny pieth tënë amëluuĩ kubĩ kɔc ẽ kãŋ gam wën ẽ gëm në ciej pieth ku loilooi lacök yõõp.

Kën tiam 8

Maluma në biäkde lusië NDIS ku yök kenë piathe ciej ku loilooi piæth lacök ayeë jaam apieth tënë wuöt ku amëluuĩ ke CALD.

Loilooi

19. Luõõië kenë akutnhom ẽ NDIS kuba maluma looi ku rom kenë kɔc ẽ NDIS gam. Thiäkë rot kenë kɔc ẽ kãŋ gam kuba dëtë yicɗen de wundɗen juakic. Cãätë n̄th agokĩ piathë ciej gam bic ku kuɔny piæth lacök ku loilooi tënë wuöt ke CALD.
20. Luõõië kenë akutnhom ẽ NDIS kuba thuõöt ẽ cotë tueŋ ku jam lotueŋ kubë tĩtë piõu ẽ n̄iëc biäkde alɔc ku gël. Kënë anɔŋjic tẽ cit tẽ amëluuĩ ke CALD lëu bĩkĩ kɔc ẽ kãŋ gam kuany thĩn, kɔc ẽ kãŋ gam waar/geer, gël looi/yĩk ku loikĩ abalaak.
21. Thiäkë rot kenë akutnhom de NDIS kuba kuɛr ke këërë piõoc wën enë kɔc ẽ kãŋ gam wĩc bĩkĩ keek kuany cök looi, cëmanë athëëm piæth lacar wën ẽ nyooth në tën ee loilooi piæth lacök ẽ ciej yiën thĩn. Kuɛr ke këërë piõoc ku athëëm piæth lacar aayeke jãl jaamiic apieth tënë amëluuĩ ke CALD ku kɔc ẽ kãŋ gam.

Kën tiam 9

Anɔŋ kɔc ẽ kãŋ gam ke NDIS ẽ gëm në loilooi lajik wën ẽ piath kenë ciej, aaye bëër ku piethkĩ.

Loilooi

22. D̄inyde kã maam/jõör kɔc ku kãŋë kädë gël ee akutnhĩim ke wunë CALD jõör/maam në gëm ẽ konykony ke kɔc cë riäi (anɔŋ yĩk juërë kuɔny ku muõök ciëëth). Luõõië kenë akutnhĩim akuma ku baŋë mäktãp kubĩi ẽ kãŋë kädë gël kãkã cök piny.
23. Luõõië kenë akutnhĩim akuma ku kɔc cök lui thĩn në baŋde tẽ cit tẽ yennë aden de agamlõõŋ cike gam juakiic në National Accreditation Authority for Translators ku Interpreters (NAATI) wën ẽ NDIS deetic ku yithke riäi.

4.5 Maluma/thön

Maluma ee biäk de NDIA mëët en maluma ku looi kubë amëluuï ke CALD deet apieth ku kâken wïckï keek, bë loilooi cök piny ku deet piath de NDIS.

Kën tiam 10

NDIA ee luuï në lon-röm ku gëm ciëët de 'CALD' wën ë kony në mëëtë yic de maluma laciit ku luuï.

Loilooi

24. Luoi kenë wuöt ke CALD ku akutnhïim akuma kuba cëët de CALD juëc wën ë röm de cieŋ ku thok ñic looi ku gätë kek bic. Cökë kuër ke mëëtë yic ë NDIA de maluma kubë mat kenë ciëët kënë.

Kën tiam 11

Wël ku luoi atëk nŋj kë nyoothe aayeke looi në NDIA ku kôc luï thïn agokï loilooi cök piny, ñiëëc ku kâŋ ee yök tënë amëluuï ke CALD.

Loilooi

25. Yööp/göör, ñic ku gëtë bic de maluma yam alŋde amëluuï jël cök CALD kubë dëtë yic de luoi atëk nŋj kë nyoothe në kôc ke NDIS luï, kôc mët kenë keek ku banje mäktäp.

4.6 Luöci enë nem

Luöci enë nem ee yaa biäkde yïŋde konykony ku loilooi wïc keek kubïï kôc piöcc ku rek kôc kenë kôc ku wuöt wën këc NDIA met kenë thëer apieth.

Kën tiam 12

Anŋj tïitë piou ë ñiëëc ku dëtë yic dït arët de NDIS ku riäi në wuöt ke CALD iic. Kënë anŋjic gäm de NDIS, ajuëerë göt yöt ku yaan ë rot duok looi alŋde riäi kë ye kën ë këdë gël kubinë NDIS yök.

Loilooi

26. Luöcië kenë Akutnhom e NDIS ku wunë CALD kuba ajuëer loi looikuba tïitë piou ë ñiëëc jot-nyin/jat-nhial në biäkde NDIS ku yithke riäi në wuöt ke CALD wïc keek ku loi riöc/yaan lëu bë töu banjë riäi. Yen alëu bë luuï në kuër juëc ke luoi wäac arët, kë thön/maluma töu në thonjë-moor ic.

27. Tĩŋ/ŋjic, loi ku kony loilooi tẽnɔŋ akutnhĩim ke wut wẽn ẽ tĩitẽ piou e ŋjĩẽc de NDIS cuot tueŋ (anɔŋ yĩk gẽm) ku dhuk riöc/yaanŋ nyin piny nẽ wuöt ke CALD wic keek iic. Loi jam lacar tẽnẽ banɔde mãktãp kuba kekẽ loilooi kãkã cuot tueŋ, ku gamẽ nyuuth alɔŋde tẽ cit tẽn kɔc ke NDIS luĩ ku kɔc mêt kenẽ keek aa lẽu bĩke mat-thĩn ku konykĩ.
28. Luöiẽ kenẽ akutnhĩim ku akutnhĩim/manãdhãmaa ke peak bodies kubẽ tẽtẽet de loilooi ee miaac (nɔŋ yĩk akĩm ke pial cẽ piöc cĩtmanẽ kɔc piöc luoci, akĩm ke pial cẽ piöc cẽke cin mat ku kɔc cẽ luoci piöc/ŋjĩẽc). Tẽũũ nhom nẽ tẽ cit tẽ bĩi kek kɔc cẽ riãi jẽl cök CALD kuɔny thĩn kubĩk NDIS yök ku loiki.

5. Kuɛɛr Kɔ̃k

Yen Ajuɛɛr Loi abɛ rɛɛr kɛ luɪ mɛnɛ ajɔkɛ 2024 lo nɛ 2028. [Ajuɛɛrɛ kɛ Loi](#) abii looi atɔk kenɛ Ajuɛɛr Loi. Yen ee gɛm bic:

- nɛ tɛ cɪt tɛ bennɛ kuaɛ tɛ luɪ yaa luɔɔi thɪn
- nɛ kaam tɛnɛ kuaɛ tɛ luɪ
- nɛ kɛŋ ee yɔk kɛ wɛt de kuaɛ tɛ luɪ
- nɛ athɛɛm kubennɛ latueŋ kuany cɔk ku them.

Cɔɔl/guel e latueŋ ruɔɔn thok ɛbɛn tueeŋ abii gɛt/guɛr bic nɛ thɔk de 2024 ic. Yen abɛ latueŋ cɪ looi nyuɔɔth alɔŋ de tiɛm Ajuɛɛr Loi de loilooi ku kɛŋ ee yɔk. Kɛ ye biɛk ajuɛɛr NDIA abɛ abɛɛrɛ dhuŋɛ nhom tuɔc tɛnɔŋ EAG ku kɔc kɔk luɪ thɪn.

Piŋ tɛnɛ ku piɔɔc alɔŋde abɛɛrɛ dhuŋɛ nhom nɛ dhamɛn ic ee nyuɔɔth NDIA alɛu bɛ latueŋ kubɛ kɛ wɪc amɛluui ke CALD cuɔɔp/dɔɔt iic nɛ dac bɛɛr bii kek dac aa bɛɛr tɛnɛ gɛɛraa nɛ ku abɛɛrɛ dhuŋɛ nhom tɛnɔŋ kɔc cɛ riɛi ku banɛ mɛktɔp de CALD.

Loilooi ke tiitɛ nyin ku guel de Ajuɛɛr Loi latueŋ ɛmɛn abɛ nyooth nɛ tɛ cɪt tɛ yee NDIS kɛŋ ee yɔk cuɔt/juak nyin thɪn tɛnɛ cɛ riɛi jɛl cɔk CALD, ku abɛ ɣɛn ke cɔkɛ piny ŋic.

NDIA ee rot ŋuɔm kubɛ latueŋ ɛ luɪ kɛ thiɔkic kenɛ kɔc cɛ riɛi jɛl cɔk CALD, anɪnkɛn ku dumuukken, manɛdhɛm ke peak bodies, akutnhɪim muk nyin ɛ kɔc cɛ riɛi, ku kɔc ɛ kɛŋ gam. NDIA abɛ yennɛ kɛnɛ looi kubɛ loi bɛ ŋic Ajuɛɛr Loi abɛ bɛɛr tɛnɛ kɛ wɪc wuɔt ke CALD ku kɔc cɛ riɛi ku banɛ mɛktɔp de CALD akɔldɛ.

6. Känjë A cì nuεεt

Wareŋ cì göt de kɔc ke Akutnhom de Wëēt Töu Bic (në akutnhom)

- Luoì alɔnde Riäi në Kuatë Wuöt iic
- Amparo Advocacy Inc
- Canberra Multicultural Community Forum (Amatnhom ë Wut de Cieŋ Kuötic de Canberra)
- Disability Advocacy Network Australia (Akutnhom ë Jam de Kuony Kɔc cë Riäi Australia)
- Deaf Australia (Miŋ Australia)
- Disability Rights Advocacy Service
- Cieŋ (ë yee kan cɔl Diversitat)
- Amatnhom Wäac ic ku Riäi
- Akutnhom ë Kuatë Wuöt ke Victoria
- Ethnic Communities Services Co-operative
- Federation of Ethnic Communities' Council of Australia
- Jama de Griffith
- Inclusion Australia (manädhama Australia)
- Amatnhom ë Wëēt Käac tënë NDIA
- Kin
- Mental Health Australia
- Migrant Resource Centre Launceston
- Migrant Resource Centre North-West
- Multicultural Council of the Northern Territory
- Multicultural Disability Advocacy Association of NSW
- Multicultural Youth Advocacy Network/s – Youth Disability CaLD Collective
- Aguiεεr Apuk Abëël/ŋääk Baai
- NDIS Quality and Safeguards Commission
- National Ethnic Disability Alliance (Akutnhom Mët Baai ë Kwat cë Riäi)
- NSW Refugee Health Service
- Amëluuï, anin ku dumuk cì kuany
- Kɔc cë riäi/abëël Australia
- Akutnhom ë Wëēt de Rëer Australia
- Loilooi ë Rëer Piny nhom ëbën
- Speak My Language (Jaamë në Thuɔŋdië)
- Loilooi Cieŋ kuötic de SydWest
- TASC National

- Jaama de Sydney
- Diär cë Riäi Australia

7. Känjē B cī nuεt

Ciäär ē yic de mēt

NDIA acē rot mat kenē koc wēnē rōt deet/tiŋ kē jēl cōk nē cien de yān/bēi tō ciēenkā yiic:

- Cēntrol America
- Thauth America
- Caribbean islands
- Europe – Nōth/Tueŋ
- Europe – Cēntrol/Cielic
- Europe – Yith/Cuēc
- Africa – Nōth/Tueŋ
- Asia – Nōth/Tueŋ-Yith/Cuēc
- Asia – Cēntrol/Cielic
- Asia – Thauth/Ciēn
- Asia – Thauth/Ciēn-Yith/Cuēc
- Asia – Wēth/Ciem
- Pacific Islands

NDIA acē rot mat kenē koc wēnē thonŋen deet/tiŋ kē jēl nē thon:

- Dīŋgīlīth
- Arabic
- Tagalog
- Tamil
- Japanese
- Bengali
- Russian
- French
- German
- Cantonese
- Vietnamese
- Mandarin
- Hokkien
- Bahasa Malayu

NDIA acë mat kenë kɔc tōōkku akutnhīim wēnē rōt tīŋ/deet kēke yee biäk de wuōt tōu ciēēnē:

- Akut ë wun de kɔc ë China
- Akutnhīim ke cieŋ kuōtic cīke liäp
- Akuut amēluī ee täac ke cirga (tēnɔŋ wuōt wäac ke CALD)
- Akuut ë wun Arab
- Akuut ë dumuŋë kɔc ë Vietnam
- Akuut wun Afghan
- Abakōök kē kɔc ë Nepal kony
- Akuut ë cabaap ke CALD
- Ezidi (Yazidi) Akutnhom de wuōt ë kɔc cī riäk cop
- Akuut wun ë Punjabi
- Akuut wun ë Hindu
- kɔc ee njic kēke ye Miŋ, cōormiŋ ku wun de riel de pīnjic

NDIA acë rot mat kenë akutnhīim tō ciēēn kākä kēke yee biäkde amētmeæt baai ke met thīn ë raan luī thīn:

- Yök Dakic de Loilooi ke Wut (Yök)
- Yök ku miŋ WA
- Active Refugee and Migrant Integration in Australia (Liëp ë Kɔc cī Riäk Cop ku Abakōök kenë kɔc kōk Australia)
- Amparo Advocacy Inc
- Amatnhom/akutnhom Abakōök tō Australia
- Australian Migrant Resource Centre
- Centacare
- Community Access and Services SA
- Mētë Mīiŋ
- Cōormiŋ ë kɔc Wēhtēn Australia
- Akutnhom ë Kuatë Wuōt ke Victoria de NSW cī Matic
- Fortify Health Group
- Akuut de Wuōt ke Cieŋ Kuōtic de SA
- Cieŋ Kuōtic de Australia
- National Care Society
- Queensland Program of Assistance to Survivors of Torture and Trauma (Ajuεrë Queensland de Kuony Tēnë Kɔc cē Poth nē Yaajic ku Tētōök ic)
- Foundation House (The Victorian Foundation for Survivors of Torture Inc)
- Amatnhom cirga de mīiŋ kɔc Wēhtēn Australia.
- World Wellness Group

8. Känjē C cī nuεεt

Atëëkē yic ku anuεεn akeu

Yen Ajuεεr Loi ku Ajuεεrē kē Loi aa loi γän cī tāäu tuεη kaa 6 cīke ηic/deet nē ajuεεr/lon ē lon-rōm yic. Biäk ē 3 ee anuεεn thiekiic nē yee γän cīke tāäu tuεη kākä bēëi bic/nhial.

Atëëkē yic ku anuεεn juεk thīn aake cī yaa bēëi nhial nē luoi de Ajuεεr Loi ku Ajuεεrē kē Loi yic ēbēn. Kekē atëëk kākä ku anuεεn aaye kuer ee amēluuī ke CALD, anīnkēn ku dumuukkēn yōk NDIS ku tēn eekī luoi ye riōök. Keek aake cīke piη nē aboraa yiic kenē amēluuī dhamēn ē ciεεthē NDIS (2023).

Cōkē kēcē ye looi/jāmic nē yee ajuεεr loi kēnē yic, kē ηiëεc cī gāt piny ciēēnē aayeke ηjōōth kubik lon akōldē lēk/luel, ku juεk tē cīt tēn ee NDIA mēt/luuī thīn kenē kōc cē riäi.

- **Gēt yōt tēnē NDIS:** ajuεεrē gēt yōt anōηic akāth juεc kue kōc riir nhīim. Yen anōη anuεεn ēye kenē dētē yic ku mēētē yic wīc ē kēdē nyuōōth. Kēnē aye juakic nē kājuεc ke maluma ku kuōc tuum de kaam banjē mäktäap ke pial ku riäi.
- **Liëëp de cienj:** ηiëεc de kōc cē riäi tēnōη wuōt ke CALD aayeke jōör nē kā juεc wēn ē tēn cē cākke geer cītmanē ηjinyē lon en moc/tik, tē ye kek lööm/tēεc thīm, yath ka cienj mat kenē tajir bēëi kek thīn. Yennē liëëp de cienj kēnē ee wīc nē kuōōny cī ruök ηεk ku bēer tēnōη kōc ke NDIS luī, kuεεrē luoi ku ajuεεr ee kāη luuī thīn.
- **Gεm ē kēdēη lacök:** lacōη de loilooi ke riäi aacie kōōc tēntök ku aayee NDIA jōör/juuir nōη en lacōηē tītē nyin dakic ku gēl ηiëεc amēluī nōη kōc ē kāη gam kēcē gāt piny.
- **Wēer tēnē raan ē kēdē gam:** thuk ciēn iic gēer/wēer ka cienj/rēer de raan ē kāη gam ciēnic wēer/gēer alēu bē amēluuī cōlē ke loluī kenē raan tōηē kāη gam tēnē konykony kuōtic. Kēnē alēu bē bēn kēke ye atεer de kē nhiar ku dhuk alōc gēl/tiēt amēluī piny.
- **Ciēn mētmēēt nē kemke akutnhīim akuma:** thōōηē kōu dīt ayeē wīc kubīi ηic ku gēmē kuōōny wīc (cītmanē, kubīi tēttēēt ke thōηē Dīngilīth looi).

- **Dakë yic de kɔc ɛ kɔŋɛ pial gam:** kɔc cɛ kɔŋ ciä piɔɔc (anɔŋ yik Kɔc Piöoc Luɔɔi, akim ke pial) ciɛn nɔc, kɔc ee dɔm kubik nɔnyden cɔk piny, alɔnde tɛ cɔt tɛ yennɛ kɔc kuɔny thin apɛth nɛ thiɛc de yök athör.
- **Diny tɔŋ baai ku anin:** tɔŋ baai ku anin ee kä juɛcɛ kɔŋ gɛl bɛɛi nhial tɛnɛ amɛluuɔ tɛ yök kek ku loikɔ kuɔny de NDIS.

Aguiεεr Apuk Abëөл/ηääk Baai

[ndis.gov.au](https://www.ndis.gov.au)

Tëlëpun 1800 800 110

Jam intërnët ic [ndis.gov.au](https://www.ndis.gov.au)

Buoth yok në kuerkuan ke social (thocol)

[Facebook](https://www.facebook.com/ndis.gov.au), [Twitter](https://twitter.com/ndis.gov.au), [Instagram](https://www.instagram.com/ndis.gov.au), [YouTube](https://www.youtube.com/ndis.gov.au), [LinkedIn](https://www.linkedin.com/company/ndis.gov.au)

Tënë kɔc wën wïc kuɔɔny në Dīngīlīth

TIS: 131 450

Tënë kɔc cë miŋ ka riεl de pīŋic

TTY: 1800 555 677

Voice relay: 1800 555 727

National Relay Service: relayservice.gov.au